

להתוודע ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

זבחים דף נה

שלמים ששחטן לפני פתיחת דלתות ההיכל

זבחים דף נ"ה: מאי שנא הכא דכתיב פתח אהל מועד, ומאי שנא התם דכתיב לפני אהל מועד. קמ"ל כדרב יהודה אמר שמואל, דאמר רב יהודה אמר שמואל, שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין, שנאמר, ושחטו פתח אהל מועד, בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול.

- א -

פתיחת דלתות ההיכל אם מעכב בכל הקרבנות או דוקא בשלמים

אמנם במנחת חינוך מצוה קט"ו (אות כ"ד) כתב דאין ללמוד מדברי הרמב"ם שסובר דדוקא בשלמים צריך דלתות פתוחות ולא בשאר קרבנות, כי דרכו של הרמב"ם לכתוב הלכותיו כמו שהם אמורים בגמ', וכיון שבגמ' אמרו כן אצל שלמים העתיק הרמב"ם כלשון הגמ', אבל באמת יש לומר דהרמב"ם סובר דזה בכל הקרבנות, והרי בפרק ו' מהלכות תמידין ומוספין הלכה א' מביא הרמב"ם דברי המשנה בתמיד שהיה שוחט התמיד אחרי פתיחת דלתות.

שחט לפני פתיחת הדלתות פסול הקרבן מן התורה / בשאר קרבנות אם צריך פתיחת דלתות ההיכל מן התורה או מדרבנן / פתיחת דלתות לפני קרבן תמיד

- רש"י, תוס', ריטב"א, רמב"ם, תוס' יו"ט, מנחת חינוך -

א. כאמור בגמ' למדין מקרא הכתוב בפרשת שלמים (ויקרא ג') 'וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אוהל מועד' דשחיטת שלמים צריך שיהא בזמן שהפתח פתוח ולא בזמן שהוא נעול, ואם שחטו בזמן שהוא נעול, זהב פסול.

והנה בתוס' בעירובין דף ב'. (ד"ה שלמים) מקשים מדוע צריכים ללמוד מקרא דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין, הרי תמיד של שחר נמי לא היה קרב אלא אחר פתיחת דלתות (כנ"ל), ואם שחט שלמים לפני הקרבת התמיד הרי הם פסולין מפני שנשחטו לפני תמיד של שחר שלמדין מקרא (ויקרא ו') ד'העולה' דצריך להיות עולה הראשונה.

וכתבו התוס' דמה שאמרו דאם שחטן לפני שנפתחו דלתות ההיכל פסולין, היינו שהם פסולין מן התורה, אע"ג שלא מצינו ששנה עליו הכתוב לעכב. כי כן מוכח ממה שאמרו ביומא דף ס"ב: ס"ג. דאם שחט שלמים בחוץ לפני פתיחת דלתות ההיכל פטור, משום שאינו מתחייב על לאו דשחטו חוץ אלא כשהיה ראוי לשחוט בפנים, ולפני שנפתחו דלתות ההיכל, מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמין. ואם נאמר דאם עבר ושחט לפני פתיחת דלתות כשר הקרבן בדיעבד, ראוי שיתחייב על לאו דשחיטת חוץ.

ובתחילה תירצו דמה ששלמים שנשחט לפני הקרבת התמיד פסול אינו מן התורה, כי קרא ד'העולה' אמור על הקטר הקרבנות ולא על השחיטה. או משום דמקרא ד'העולה' שלמדין דהתמיד צריך להיות עולה ראשונה, אין ללמוד שיהא פוסל בדיעבד מן התורה, אלא שהוא פסול מדרבנן.

ונחלקו הראשונים אם זו הלכה מיוחדת אצל קרבן שלמים, או שמזה למדין לכל הקרבנות שאין שוחטין אותם לפני פתיחת דלתות ההיכל.

ושוב כתבו התוס' דצריך קרא ד'ושחטו פתח אוהל מועד' לגבי שאם נפתחו הדלתות והקריבו אז את התמיד, ושוב חזרו וננעלו, שאין מקריבין שלמים בשעה שהפתח נעול.

כי רש"י להלן דף ס"א. (ד"ה ושני) כתב דזו הלכה מיוחדת אצל שלמים ואין למדין מזה לשאר קדשים לומר שצריכין פתיחת דלתות ההיכל. וכן הוא דעת התוספות ישנים ותוס' הרא"ש והריטב"א ביומא דף כ"ט. (ד"ה אלא) דזה אמור דוקא בשלמים ולא בשאר קרבנות. וכתבו דמכל מקום בשאר קרבנות צריך מדרבנן שיהא הפתח פתוח.

אמנם בדברי שאר ראשונים מתיישב קושיית התוס' בדרכים אחרים.

הנה בתוס' ישנים ובתוס' הרא"ש ובחי' הריטב"א ביומא דף כ"ט (הנ"ל) מתיישב קושיית התוס' דלכן צריך קרא ד'ושחטו פתח אוהל מועד', משום דמה ששינו בתמיד (הנ"ל) דלא היה שוחט התמיד עד ששמע קול שער ההיכל שנפתח אינו מן התורה, כי מן התורה אין הלכה זו אמורה אלא בשלמים ולא בשאר קרבנות, אלא שמדרבנן צריך שתהא הפתח פתוח גם בשאר קרבנות, ונמצא דמן התורה לא היו צריכים לפתוח הפתח לפני הקרבת התמיד והיה אפשר להקריב התמיד בדלתות נעולות, ואילו קרא ד'ושחטו פתח אוהל מועד' היה אפשר להקריב שלמים אחרי התמיד בדלתות נעולות, לכן צריכים קרא אצל שלמים דצריך שיהא הפתח פתוח.

אמנם בתוס' להלן דף ס"א. (ד"ה קודם) חולקים על דברי רש"י, והם מביאים מה ששינו בתמיד דף ל': לגבי הקרבת התמיד שהוא קרבן עולה שלא היה שוחט את התמיד עד ששמע שער הגדול שנפתח. וכתבו דמשלמים למדין לכל הקרבנות שאם שחטן לפני פתיחת דלתות היכל פסולין, כי בקרא (ויקרא ז') ד'זאת התורה' הוקשו כל הקרבנות לשלמים (ראה לעיל דף ג').

ובתוס' הרא"ש בעירובין שם מיישב קושיית התוס' בדרך אחרת, וכתב דאין לתמוה מדוע צריכים קרא בשלמים דצריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחות הרי בין כך צריך שיהיו הדלתות פתוחות מחמת הקרבת התמיד, שהרי מה שבשעת הקרבת התמיד צריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחות זה משום שלמדין שאר קרבנות מקרבן שלמים, וא"כ דואי דצריך קרא 'דושחטו פתח אוהל מועד' לומר דשלמים ששחטן לפני פתיחת דלתות פסולין, כי

והרמב"ם בפרק ה' מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה' כתב, שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין, שנאמר פתח אהל מועד בזמן שפתחו וכו'.

ובתוס' יו"ט בפרק ג' דתמיד משנה ז' מפרש בדעת הרמב"ם שסובר דדוקא בשלמים צריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחות ולא בשאר קרבנות. והוא תמה עליו ממה ששינו שם שלא היה שוחט את התמיד עד ששמע שער הגדול שנפתח.

עוד אלא שהוא תמה על מה שנתקשו התוס' בזה, שהרי אילולי קרא האמור
אצל שלמים גם בהקרבת התמיד אין צריך שיהיו הדלתות פתוחות.

אילולי קרא זה אין לנו מקור שבהקרבת התמיד צריך שיהיו דלתות ההיכל
פתוחות. ובתוס' יו"ט במס' תמיד מיישב ג"כ קושיית התוס' בדרך זה, ולא

- ב -

בגדר 'דלתות ההיכל פתוחות'

אוהל מועד', וזה כשהם פתוחות ולא כשהם נעולות. וראה השלמות והוספות
א]

והנה בשבועות דף ט"ז. אמר רבי יהושע דמקריבין אף על פי שאין בית,
מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. וכן כתב
הרמב"ם בפרק ו' מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ו דמקריבין כל הקרבנות
אע"פ שאין שם בית בנוי.

ובחי' הרשב"א שם מקשה דהאיך מקריבין כשאין בית, הרי שחיטת
קדשים צריכה פתיחת דלתות, כמו שדרשו מקרא ד'אל פתח אהל מועד'
בזמן שהפתח פתוח ולא בזמן שהוא נעול, וכשאין בית אין פתח היכל
פתוח. וכתב דהלכה זו אמורה דוקא בזמן שהיה הבית קיים שיש פתח ויש
דלתות, ואינה נוהגת כשאין פתח ואין דלתות.

והנה בליקוטי הלכות בזבח תודה (ד"ה שלמים) מעיר כן מעצמו דהאיך
מקריבין כשאין בית, הרי אם אין בית אין דלתות ההיכל פתוחות. וכתב דמה
שצריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחין הוא משום דצריך שתהא הקרבת הקרבן
נגד ההיכל שלא יהא הפסק ביניהם, וא"כ בזמן שאין בית, מכל מקום הוא
שוחט נגד מקום ההיכל, שקדושתו קיימת, וזה נחשב כמו שדלתות ההיכל
פתוחין, כי לא נתמעט אלא שלא יהיו דלתות ההיכל סגורין, וכשאין ההיכל
קיים אין דלתות סגורין.

ועל פי זה כתב דבימינו שבעו"ה נבנה בנין אחר על מקום ההיכל, אי
אפשר להקריב קרבנות במקום העזרה, כיון שיש בנין שמפסיק בין מקום
השחיטה ובין מקום ההיכל.

אמנם שוב כתב דראה בחי' הרשב"א (הנ"ל) שכתב דמה שצריך פתיחת
דלתות אמור דוקא כשיש בית, אבל כשאין בית לא נאמרה הלכה זו דצריך
שהיה דלתות ההיכל פתוחין. וכתב דלפי זה אפשר דגם היום שיש בנין אחר
בנוי אפשר להקריב קרבנות, כי בזמן שאין בית אין צריך שיהיה פתוח נגד
ההיכל. וראה השלמות והוספות ב]

שחט קרבן בתוך ההיכל עצמו אם צריך שיהיו דלתות ההיכל
פתוחות / מעלת דלתות פתוחות אם הוא כדי שיהא שחיטת
הקרבן סמוך להיכל / מקריבין קדשים גם כשאין בית אע"ג
שאין פתח ההיכל פתוח / מקום השחיטה נסמך למקום קדושת
ההיכל / הקרבת קרבן בימינו שיש בנין שמפסיק בין עזרה ובין
מקום ההיכל

- שפת אמת, מנחת חינוך, רשב"א, ליקוטי הלכות -

ב. והנה גדר הדבר דשלמים ששחטן קודם שיתפתחו דלתות ההיכל פסולין,
יש לפרשו בכמה דרכים.

דהנה במנחות דף ח': אמרו דשלמים ששחטן בתוך ההיכל כשרים,
שנאמרו ושחטו פתח אוהל מועד ולא יהא טפל חמור מן העיקר.

ונסתפק בשפת אמת שם (ד"ה שלמים) בשוחט בתוך ההיכל לפני פתיחת
דלתות ההיכל אם הם כשרים, דכיון ששוחט בפנים בתוך ההיכל אין צריך
דלתות ההיכל פתוחים, או דזהו גזירת הכתוב דבשעת שחיטת הקרבן צריך
שהיה דלתות ההיכל פתוחין, וזה אמור אפילו שנשחטו בפנים, והניח בצ"ע.

אכן במנחת חינוך מצוה קמ"א (סוף אות ה') כתב דנראה פשוט שאם
שחט בהיכל, אפילו דלתות ההיכל נעולים כשר, כיון ששוחט בתוך ההיכל,
דדוקא בשוחט בעזרה צריך שיהיה ההיכל פתוח, אבל בהיכל עצמו פשוט
שכשר.

וביאור שני הצדדים בזה, כי מה שצריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחות
יש לפרש שזה משום דצריך ששחיטת הקרבן יהא סמוך ונראה להיכל, ואינו
סמוך ונראה להיכל אלא אם דלתות ההיכל פתוחות ולא כשיש מחיצה
גמורה בין ההיכל ובין מקום שחיטת הקרבן, וא"כ בשוחט בתוך ההיכל עצמו
מה לי שהדלתות נעולות, הרי כל עיקרו הוא בתוך ההיכל. אמנם יש לפרש
שהוא בגדר גזירת הכתוב בעלמא דצריך לשחוט 'פתח אוהל מועד', ואינו
נקרא 'פתח' אלא בדלתות פתוחות, כי בדלתות נעולות אין על הפתח שם
פתח אלא שם מחיצה, ואפילו בשוחט בתוך ההיכל צריך שיהא שם 'פתח'

השלמות והוספות

ראויה לשחיטה, אבל בזמן שאין העזרה ראויה לשחיטה גם ההיכל אינו כשר, כי
אז אין לנו הסברא שלא יהא טפל חמור מן העיקר, ונמצא דלפני פתיחת הדלתות
שאין העזרה כשרה לשחיטה, גם ההיכל אינו כשר לשחיטה, ונמצא דלפני פתיחת
דלתות אין הקרבן ראוי לפנים, לא בעזרה ולא בתוך ההיכל.

אכן כתב שזה חידוש לומר דאם נולד פסול בעזרה שאין אותו הפסול שייך
בהיכל, נפסל השחיטה גם ההיכל, כי בפשוטו אינו כן, כי אחרי הסברא דאם פתח
אהל מועד כשר כל שכן אהל מועד עצמו, אין הכשר של ההיכל תלוי בהכשר
של העזרה.

ב] והיינו, דבליקוטי הלכות מפרש דמה שכתב הרשב"א בשבועות הלכה זו
אמורה דוקא בזמן שהיה הבית קיים שיש פתח ויש דלתות, ואינה נוהגת כשאין
פתח ואין דלתות, וזהו בדרך גזירת הכתוב בעלמא דהלכה זו נוהגת כשיש היכל
קיים, אבל אם ההיכל קיים אין הלכה זו נוהגת כלל.

אמנם לכאורה יש מקום לפרש בדברי הרשב"א דכוונתו לסברת הליקוטי
הלכות הנ"ל, דדוקא בזמן שהבית קיים צריך שיהיו דלתות פתוחות כדי שלא
יהא מחיצה מבלדת בין ההיכל ובין מקום שחיטת הקרבן, אבל בזמן שאין הבית
קיים אין הלכה זו נוהגת, דכיון שאין בית קיים הרי אין מחיצה בין מקום ההיכל
ובין מקום השחיטה. ולפי פירוש זה נמצא דבימינו שיש בית אחר העומד שם,
אולי גם להרשב"א אין מקריבין מפני שאין מקום השחיטה סמוך למקום ההיכל.

א] במקדש דוד סי' כ"ז (אות ב' ד"ה והנה) כתב ג"כ מצד הסברא דבשוחט
בהיכל עצמו אין הבדל בין היו דלתות פתוחות או סגורות, דכיון שאמרו
ששלמים ששחטן בתוך ההיכל כשרים משום שנאמרו ושחטו פתח אוהל מועד
ולא יהא טפל חמור מן העיקר, א"כ בשוחט בהיכל עצמו אין צריך כלל פתח
אהל מועד, דכיון שלא יהא טפל חמור מן העיקר, אם פתח אהל מועד כשר, כל
שכן באהל מועד עצמו.

אכן מדבריו משמע דאפילו אם נפרש דזה בגדר גזירת הכתוב דצריך
השחיטה תהא לפני פתח אוהל מועד, בשוחט בהיכל עצמו אין צריך שיהיו
דלתות ההיכל פתוחות, כי מה שמועיל שחיטה בהיכל עצמו הוא משום שלא
יהא טפל חמור מן העיקר, ואם כן בהיכל עצמו אין צריך כלל שתהא השחיטה
בפתח אהל מועד, וא"כ ודאי שאין צריך דלתות פתוחות.

אמנם הוא מתקשה מאוד בזה, שהרי ביומא דף ס"ב: ס"ג. אמרו דשלמים
ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור, משום דלפני פתיחת דלתות
אינו ראוי לפתח אהל מועד, ולפי האמור דבשוחט בהיכל עצמו אין צריך שיהיו
דלתות פתוחות, נמצא דאפילו לפני פתיחת דלתות כל קרבן ראוי לפנים שהרי
יכול לשוחטן בהיכל עצמו, ומדוע בשוחט בחוץ לפני פתיחת דלתות פטור.

והוא מצדד לחדש דכיון דמה שאפשר לשחוט קדשים בהיכל הוא משום
שלא יהא טפל חמור מן העיקר, א"כ אין השחיטה בהיכל כשרה אלא אם העזרה